

RESUM

Aquesta fitxa està dedicada a la normativa que regula la producció ecològica de bestiar herbívor. Es tracta d'un recull dels principals punts de la normativa ecològica que afecten una granja de bestiar herbívor que vulgui certificar la seva producció com a ecològica. Cal tenir en compte que, a més del reglament ecològic, s'han de complir totes les normes que siguin d'aplicació. S'inclouen també unes recomanacions tècniques a tenir en compte abans d'iniciar la conversió al sistema ecològic. Aquesta fitxa es centra concretament en bestiar boví, oví, cabrum i equí.

01. Consideracions generals

Els interessats han d'inscriure la seva explotació al Registre d'operadors ecològics que gestiona el Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE) i complir tota la normativa que li sigui d'aplicació, tant la de tipus general, en funció de les seves activitats, com la normativa específica que regula la producció ecològica, establerta en el [Reglament \(CE\) 834/2007](#) i el [Reglament \(CE\) 889/2008](#), així com en el [Quadern de Normes Tècniques](#) de la producció agroalimentària ecològica.

Les explotacions ecològiques, en principi, s'haurien de gestionar íntegrament d'acord amb els requisits aplicables a la producció ecològica. No obstant, la normativa actual permet que una explotació pugui dividir-se en unitats clarament diferenciades, les quals no totes hauran d'estar gestionades de forma ecològica. Pel que fa als animals, hi haurà d'haver diferents espècies, mentre que pel que fa a les plantes, hi haurà d'haver diferents varietats que puguin diferenciar-se fàcilment. És a dir, el titular d'una explotació ramadera no pot tenir, en la mateixa marca oficial, animals de la mateixa espècie gestionats de forma convencional i ecològica (encara que uns estiguin destinats a la producció de llet i els altres a la de carn).

La inscripció en l'esmentat registre comporta que l'explotació quedarà sotmesa al sistema de control i certificació que realitza el CCPAE, que és condició prèvia per a la comercialització d'animals i productes d'origen ramader utilitzant els termes i logotips referits a la producció ecològica. Els productors hauran de comunicar al CCPAE el seu pla de producció, amb tota la informació detallada del mateix (programa d'alimentació, pla sanitari, condicions de maneig, models de registre, protocol de neteja i desinfecció, etc.) en una memòria tècnica que hauran de presentar a l'iniciar les activitats, i també cada cop que aquestes es modifiquin.

RECOMANACIÓ

Cal ajustar el maneig i l'alimentació del bestiar al sistema ecològic, on el criteri ha de ser optimitzar la producció i no maximitzar-la.

De forma general, queda prohibida la producció ramadera sense terra, en la qual el ramader no gestiona superfície agrícola o no té un acord de cooperació escrit amb altres operadors ecològics per tal d'estendre els fens excedentaris.

02. Constitució/conversió del ramat

02.01. Si no es té ramat i es vol constituir per primera vegada un ramat ecològic

La constitució del ramat ecològic es pot fer directament introduint animals ecològics a l'explotació. En el cas de que no es disposi d'animals certificats per iniciar l'activitat, també es podrà constituir el ramat introduint animals no ecològics, però únicament animals joves amb finalitat de cria que s'hauran d'introduir immediatament després del seu deslletament. En el cas de vedells i poltres, aquests hauran de tenir menys de 6 mesos, i, en el cas d'anyells i cabrits, aquests hauran de tenir menys de 60 dies. Cal tenir en compte la capacitat d'adaptació i resistència de les diferents races i estirps a l'hora de constituir el ramat, donant preferència a les autòctones.

Imatge 1. Vaques pasturant en un prat (Foto: Generalitat de Catalunya).

02.02. Si ja es té un ramat no ecològic i es vol convertir a ecològic

a) Si els animals s'alimenten principalment amb productes de la pròpia explotació agrària

En aquest cas hi ha l'opció de realitzar la conversió simultània de tots els animals existents a la granja i

de totes les parcel·les utilitzades per la l'alimentació animal (pastures i conreus). La duració d'aquesta conversió simultània serà de 24 mesos. Durant aquest període, s'han de complir les normes de la producció ecològica en tota l'explotació (terres i bestiar), però no es poden comercialitzar els animals i productes ramaders com a ecològics fins passat aquest període.

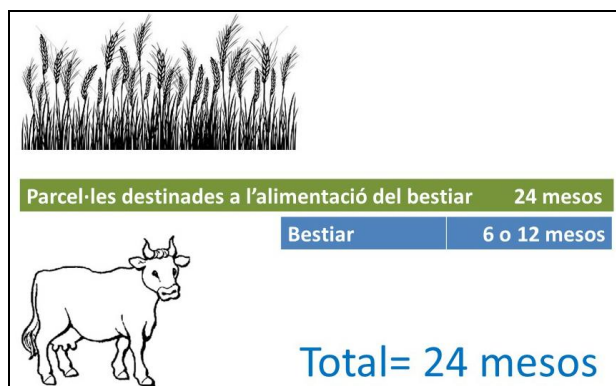
Si en el moment de convertir el ramat, l'explotació ja compta amb prou superfície amb qualificació ecològica dedicada a l'alimentació del bestiar (sigui perquè aquestes parcel·les ja estaven inscrites a la producció ecològica o perquè els ha estat [reconeguda la qualificació degut a l'inici del període de conversió amb caràcter retroactiu](#)), i sempre que es complexin les normes d'alimentació (establertes en els articles 19 a 22 del Reglament (CE) 889/2008), el període de conversió del bestiar present a la granja serà de:

- 6 mesos en el cas de petits remugants i animals per a la producció de llet.
- 12 mesos en el cas dels èquids i bovins (inclosos els de les espècies *bubalus* i *bison*) destinats a la producció de carn.

Si malgrat els animals s'alimenten principalment amb productes procedents de la pròpia explotació agrària, la conversió del ramat no s'inicia al mateix temps que la conversió de les terres, llavors la conversió del bestiar es farà de la mateixa manera que es preveu en el proper apartat.

b) Si els animals no s'alimenten principalment amb productes de la pròpia explotació agrària

Es tracta d'explotacions que, malgrat disposar de parcel·les ecològiques destinades a l'alimentació del bestiar, aquesta alimentació no prové principalment dels productes obtinguts en les mateixes. En aquest cas, la conversió dels animals durarà sis o dotze mesos (segons el detallat en l'anterior punt) i s'acabarà, com a molt aviat, quan s'acabi la conversió d'aquestes parcel·les destinades a l'alimentació del bestiar, que serà de 24 mesos des de la seva inscripció al registre de la producció ecològica.

Si les parcel·les destinades a l'alimentació del bestiar ja estan qualificades com ecològiques (sigui perquè aquestes parcel·les ja estaven inscrites a la producció ecològica o perquè els ha estat reconeguda la qualificació d'inici del període de conversió amb caràcter retroactiu), i sempre que es complexin les normes d'alimentació (*establertes en els*

articles 19 a 22 del Reglament (CE) 889/2008), el període de conversió del bestiar present a la granja serà de sis o dotze mesos (segons el detallat en l'anterior punt).

EXEMPLE

Una explotació de vaques lleteres s'inscriu el dia 1/1/2017. En primer lloc, inscriu les terres destinades a l'alimentació del bestiar, però el ramat de vaques, de moment, es pot mantenir en producció convencional fins el dia 30/6/2018. El dia 1/7/2018 ja el pot inscriure al Registre del CCPAE i començar la seva reconversió de 6 mesos, de forma que el dia 1/1/2019, tant el ramat de vaques com les terres destinades a la seva alimentació, ja seran ecològiques.

En cas que l'operador inscriu el ramat abans de la data indicada, la seva conversió igualment no acabaria fins que no acabés el període de conversió de la terra.

Per altra banda, en el cas que s'inscriu el bestiar més tard de la data indicada, el període de conversió del bestiar també finalitzarà més tard. D'aquesta manera, per exemple, si la inscripció del bestiar no es produïu fins el 1/10/2018, la seva conversió no acabaria fins el 31/03/2019, 3 mesos més tard de la finalització del període de conversió de les terres.

02.03. Si ja es té un ramat ecològic i es vol introduir nous animals destinats a la seva renovació

Aquesta renovació es pot fer directament introduint animals ecològics. Tanmateix, en el cas de no trobar animals ecològics, es podran introduir animals no ecològics destinats a la renovació del ramat, mascles adults i femelles nul·líparas. El nombre de femelles nul·líparas no ecològiques a introduir no pot excedir del 10% del bestiar adult equí o boví, o el 20% del bestiar adult oví o caprí. En determinats casos, [prèvia autorització](#) de l'autoritat competent (el DARP) i de forma justificada, es pot arribar a un 40% de renovació anual. En el cas que es vulguin introduir animals d'una raça considerada en perill d'abandó, les femelles no hauran de ser necessàriament nul·líparas

(Veure les races a la [Guia de Normes tècniques i criteris d'aplicació de la normativa europea de producció i etiquetatge dels productes ecològics](#)).

03. Alimentació del bestiar

Almenys el 60% dels aliments anuals hauran de procedir de la pròpia explotació (és a dir, parcel·les inscrites a la producció ecològica) o, si això no és possible, s'hauran de produir en col·laboració amb altres explotacions ecològiques de la mateixa zona (actualment el concepte de zona no està definit i, a la pràctica, s'admet la compra d'aliments certificats a operadors externs).

Els sistemes de cria es basaran en la utilització màxima de les pastures, conforme a la disponibilitat de les mateixes en les diferents èpoques de l'any. Almenys un

60 % de la matèria seca que compongui la ració diària dels herbívors estarà constituït de farratges comuns, frescos, dessecats o ensitjats. Estarà permès reduir aquest percentatge al 50 % per als animals productors de llet durant un període màxim de tres mesos al principi de la lactació.

Les cries hauran de ser alimentades a base de llet materna, amb preferència sobre la llet natural¹, durant un període mínim de tres mesos, en el cas del bestiar boví i equí, i de 45 dies, en bestiar oví o caprí. Durant aquest període, però, no és imprescindible que les cries estiguin amb la mare. L'allotjament de vedells en habitacles individuals estarà prohibida des que compleixin una setmana.

Pel que fa a la utilització d'aliments obtinguts durant el període de conversió (en el cas de conreus herbacis, aquest període dura els 2 primers anys de producció ecològica a les parcel·les):

- Inclusió d'aliments qualificats "en conversió" (són els produïts durant el segon any del període de conversió) en les racions: es podran incloure fins al 30 % d'aquestes. Si els aliments qualificats en conversió procedeixen de la pròpia explotació, podran incloure's fins al 100 %.
- Fins al 20% de la quantitat mitja total d'aliments per al bestiar podrà procedir de pastures, farratges perennes o cultius proteaginosos en el seu primer any de conversió (que encara no tenen qualificació), a condició que formin part de la pròpia explotació. Quan s'utilitzin simultàniament aliments qualificats en conversió i aliments de parcel·les en el seu primer any de conversió, el percentatge total combinat no excedirà els valors fixats en l'anterior punt.

La utilització d'aliments no ecològics en l'alimentació del bestiar no es permet, és a dir, tota la alimentació ha de procedir de parcel·les convertides o en conversió, segons s'ha comentat en aquest apartat. No obstant, quan concorren certes circumstàncies catastròfiques, l'autoritat competent (el DARP), de forma excepcional, pot autoritzar a operadors concrets la [utilització d'aliments no ecològics](#) durant un període limitat, quan en una zona determinada s'hagi perdut la producció de farratge com a resultat de condicions meteorològiques excepcionals, un brot de malalties infeccioses, contaminació amb substàncies tòxiques o com a conseqüència d'incendis.

¹ La llet natural, en l'àmbit de les normes de producció agroalimentària ecològica, és la llet sencera o desnatada i líquida o en pols.

RECOMANACIÓ

Cal potenciar els acords de col·laboració amb altres productors, no tan sols per garantir el proveïment de l'alimentació, sinó també per facilitar la possible elaboració de la llet i la comercialització dels productes, optimitzant els resultats econòmics de l'activitat.

En aquestes casos, només es podrà autoritzar l'ús de farratges no ecològics a compte de les quantitats perdudes directament pel propi operador degut a l'efecte d'aquestes circumstàncies catastròfiques, sempre que no se'n hagin trobat d'origen ecològic i per un període limitat. A efectes pràctics, caldrà justificar documentalment la concurrència d'aquestes circumstàncies i també del fet de no haver trobat alimentació alternativa certificada en producció ecològica. L'autoritat competent també pot autoritzar l'ús de farratges no ecològics que, malgrat no hagin estat perduts directament pel ramader afectat que sol·licita l'ús temporal d'alimentació no ecològica, els hagi perdut un altre productor ecològic amb qui aquest ramader els tingué prèviament contractats (mitjançant un acord per escrit) i així ho hagués notificat al CCPAE, sempre que no se'n trobin d'origen ecològic. En aquest cas, també caldrà justificar les circumstàncies catastròfiques. En general, el farratge no ecològic que s'autoritzi serà del mateix tipus que el que s'hagi perdut.

RECOMANACIÓ

Tenint en compte la necessitat de disposar d'una alimentació adequada i que s'ajusti a les normes exposades, cal que l'explotació disposi de la màxima producció pròpia d'aliments destinats al bestiar, ja siguin produïts directament a la pròpia explotació, o bé els produeixi un altre operador, mitjançant un acord escrit entre ambdós. En tot cas, la producció pròpia hauria de cobrir, com a mínim, la totalitat de les necessitats d'aliments de volum.

04. Accés a pastures

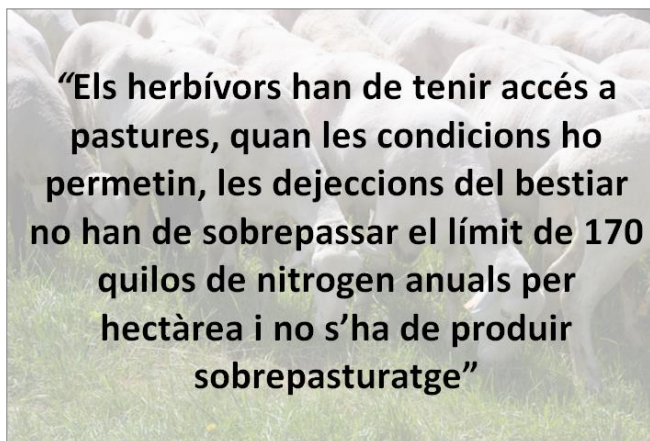
Segons la normativa, el bestiar, de forma general, tindrà accés permanent a zones a l'aire lliure, preferiblement pastures, sempre que les condicions atmosfèriques i l'estat de la terra ho permetin, tret que existeixin restriccions i obligacions relacionades amb la protecció de la salut humana i animal en virtut de la legislació comunitària. Malgrat tot, i quan ens referim als herbívors, aquests han de tenir accés a pastures per pasturar sempre que les condicions ho permetin (excepte els toros reproductius, que no és obligatori i es poden mantenir en un pati a l'aire lliure).

En relació a quines condicions desaconsellarien l'accés a pastures, podem esmentar els següents exemples:

- *Després d'unes pluges intenses, segons sigui l'estat de les pastures*
- *A l'estiu, a causa de la calor i/o la sequera, quan la pastura està agostejada*
- *A l'hivern, quan la pastura està gelada o coberta de neu*
- *En qualsevol moment, en funció de l'edat (per exemple, fins el desmamat no seria obligatori) o la salut dels animals*

Cal diferenciar les zones d'exercici a l'aire lliure (patis) de les zones de pastura. En aquestes últimes, el bestiar ha d'estar en unes condicions que s'eviti el sobrepasturatge, l'erosió del sòl i l'acumulació de fems per sobre del límit màxim establert.

Tot i que tècnicament és aconsellable que els allotjaments comptin sempre amb patis, la normativa permet suspendre l'obligació de facilitar patis exteriors, tant durant el període de pasturatge com quan les condicions desaconsellen l'accés a pastures, sempre que el sistema d'allotjament permeti suficient llibertat de moviment als animals.

En relació a com s'ha d'aplicar aquest accés a pastures, la normativa europea no concreta si aquest ha de ser de forma permanent o temporal, ni tampoc fixa quina part de l'alimentació s'ha d'obtenir mitjançant aquest pasturatge. El que sí sabem és que el bestiar ha de tenir accés a pastures, quan les condicions ho permetin, que les dejeccions del bestiar en aquestes superfícies de pastura no han de sobrepassar el límit de 170 quilos de nitrogen anuals per hectàrea (125 quilos, en el cas concret de pastures sense aprofitament mixt²) i que aquest accés no ha de provocar un sobrepasturatge. L'aportació de nitrogen es calcula a nivell anual, el que significa que en un moment donat, la càrrega ramadera en una superfície concreta pot ser superior al nombre màxim d'animals per hectàrea, sempre que la utilització d'aquestes superfícies es faci de forma discontinua al llarg del temps (sistema de pasturatge racional).

² Segons definició del DECRET 136/2009, són terres on pastura el bestiar sense que s'hi facin dalls. Consisteixen en pastures arbrades, pastures arbustives, garrigues, matollars, bosc de rebrot, erm per a pastures i pastures de port o d'alta muntanya.

³ Segons l'establert a la Guia de normes tècniques i criteris d'aplicació de la normativa europea de producció i etiquetatge dels productes ecològics.

Per tant, i amb l'objectiu d'establir unes condicions mínimes d'accés a pastures, es considera que els animals han d'estar un mínim de 5 hores/dia en superfícies que permetin el pasturatge, sempre que les condicions ho permetin i tenint en compte que no s'ha de depassar el límit dels 170 kg de N/ha i any ni s'ha de produir un sobrepasturatge. Aquest és el període mínim que s'estima necessari per permetre a un herbívor desenvolupar les necessitats inherents de comportament, tot i que, al ser un període mínim, fa necessari que els allotjaments també disposin de patis. En el cas d'animals d'orientació productiva lletera, tenint en compte les seves condicions específiques de maneig, durant el període de lactació es considera que el nombre d'hores al dia en superfícies que permetin el pasturatge es podria reduir a un mínim de 3 hores/dia en cas de necessitat³.

EXEMPLE 1

Una vaca lletera, amb unes condicions que li permetin accés a pastures durant 240 dies l'any, i tenint en compte que pastura 3 hores/dia, ha de disposar d'un mínim de 0,04 ha (400 m²) de pastura*.

EXEMPLE 2

Un ramat de 500 ovelles, amb unes condicions que li permetin accés a pastures durant 300 dies l'any, i tenint en compte que pasturen 5 hores/dia, ha de disposar d'un mínim de 4,5 ha de pastura*.

* Aquestes superfícies estan calculades per tal de no depassar el límit de nitrogen per hectàrea. Cal especificar que es tracta d'una superfície mínima teòrica, però per tal d'evitar el sobrepasturatge possiblement caldria proporcionar-los més superfície.

Si el període d'accés a les pastures és de 8 o més hores/dia, i quan les condicions ho permetin, es considera que no és necessari que els allotjaments disposin de patis, en aplicació del que preveu la normativa. Igualment, i per tal de facilitar la gestió als ramaders, es podria permetre que l'accés a pastures s'interrompés 1 o, màxim, 2 dies per setmana, per adaptar-se als dies de descans setmanal dels treballadors, si fos el cas. Durant aquests dies, però, el bestiar hauria de tenir accés a patis.

A efectes de la gestió de les pastures, cal que l'explotació faci una gestió que permeti el compliment d'aquestes condicions. Per exemple, si en una zona de pastura es posen punts d'aigua i/o d'alimentació, aquests s'hauran d'anar movent, per evitar que el bestiar quedi concentrat sempre en un lloc concret, la pastura del qual quedaria malmesa. Les zones de pasturatge, en relació a l'allotjament del bestiar, han de permetre que l'accés del bestiar es pugui produir efectivament a totes les parcel·les declarades de pastura. Igualment, s'haurà de considerar la disposició del bestiar sobre la superfície de pastura en cada moment.

Per exemple, no seria correcte declarar 5 parcel·les, per tal de complir amb els requeriments de la normativa, però després oferir al bestiar sempre la pastura d'una mateixa parcel·la perquè no es pot o no es vol moure el bestiar a les altres.

De forma excepcional i limitat a la fase final d'engreix de bestiar boví, en el cas que en l'explotació també es vulgui fer l'engreix dels vedells, aquest engreix es pot efectuar en l'interior dels edificis, sempre que el període passat a l'interior no superi la cinquena part de el seu temps de vida i, en qualsevol cas, sigui d'un màxim de tres mesos. S'entén que durant aquest període, els bovins no cal que tinguin accés ni a pastures ni a patis d'exercici a l'aire lliure.

En tot cas, sigui quin sigui el sistema que es vol seguir, aquest ha de permetre que el bestiar estigui en unes condicions adaptades a les seves necessitats etològiques i d'alimentació. Com ja s'ha dit, tots els detalls i justificacions d'aquest sistema s'ha de comunicar al CCPAE en la memòria tècnica que s'ha de presentar a l'inici de les activitats, o cada cop que aquestes es vulguin modificar.

05. Característiques dels allotjaments

Les condicions d'estabulació s'hauran d'ajustar a les necessitats de desenvolupament i a les necessitats fisiològiques i etològiques dels animals. Els sòls seran llisos, però no relliscosos. Almenys la meitat de la superfície interior haurà de ser ferma, és a dir, construïda amb materials sòlids que no siguin llistons o reixetes (*slats*).

L'allotjament haurà de disposar d'una zona còmoda, neta i seca per dormir o descansar, suficientment gran i construïda amb materials sòlids que no siguin llistons o reixetes. La zona de descans haurà de tenir un bon tou de jaç sec (no cal que sigui ecològic).

RECOMANACIÓ

És necessari que el disseny de l'explotació permeti que el bestiar tingui un accés garantit i fàcil a pastures o parcel·les amb conreus farratgers on puguin aconseguir a dent la major part possible de la seva alimentació de volum, de tal forma que no es malmetin aquestes superfícies ni es contaminin amb les dejeccions del bestiar.

Les superfícies mínimes de zona coberta (superfície neta disponible per animal) i de la superfície de la zona a l'aire lliure (superfície de patis d'exercici sense incloure pastures, que podran estar parcialment coberts) són les que s'especifiquen en la Taula 1.

Quan els animals visquin permanentment a l'aire lliure en les hores diürnes, a la nit es podran confinar els animals en tancats que ofereixin les superfícies estipulades a l'[Annex III](#) del R.CE 889/2008.

Taula 1. Les superfícies mínimes de zona coberta i de la superfície de la zona a l'aire lliure que fixa la normativa ecològica.

	Zona coberta ¹		Zona a l'aire lliure ²
	Pes mín. en viu	m ² /cap	m ² /cap
Bestiar de reproducció i d'engreix: bovins i èquids	fins 100 kg	1,5	1,1
	fins 200 kg	2,5	1,9
	fins 350 kg	4,0	3
	més de 350 kg	5, amb un mínim d'1 m ² /100 kg	3,7, amb un mínim de 0,75 m ² /100 kg
Vaques lleteres	-	6	4,5
Toros destinats a la reproducció	-	10	30
Ovins i caprins	-	1,5 ovi/caprí adult	2,5
	-	0,35 xai/cabrit	0,5

¹ Superfície neta disponible per animal

² Superfície d'exercici, sense incloure pastures

06. Profilaxi, tractament veterinari, mutilacions i neteja i desinfecció d'instal·lacions

En producció ecològica no estan permesos els medicaments veterinaris al·lopàtics de síntesi química ni els antibiòtics utilitzats en tractaments preventius. Tampoc es poden utilitzar substàncies per a estimular el creixement, per al control de la reproducció o amb altres fins.

Si malgrat les mesures preventives preses per vetllar la salut dels animals, el bestiar emmalalteix o es lesiona, caldrà tractar-lo immediatament, en cas necessari, aïllant-lo i allotjant-lo degudament. A l'hora de fer aquest tractament es donarà preferència a productes fitoterapèutics i homeopàtics, als oligoelements i a certes matèries primeres permeses per a l'alimentació del bestiar, però si aquestes mesures no són suficients i resulta imprescindible administrar un tractament que eviti sofriments o trastorns als animals, es podran utilitzar medicaments veterinaris al·lopàtics de síntesi química o antibiòtics, sota la responsabilitat d'un veterinari.

Amb excepció de les vacunacions, tractaments antiparasitaris i programes d'eradicació obligatòria, quan un animal rebí més de 3 tractaments amb medicaments veterinaris al·lopàtics de síntesi química o antibiòtics en un període de 12 mesos (o més d'un tractament si el seu cicle de vida productiva és inferior a un any), ni aquests animals ni els seus productes podran vendre's com a productes ecològics. En aquest cas, els animals afectats tornarien a iniciar el seu període de conversió.

Caldrà portar un registre i guardar tots els documents justificatius, i duplicar el temps d'espera del corresponent medicament veterinari utilitzat.

Pel que fa a les mutilacions, en producció ecològica no es poden efectuar de manera rutinària. Els escornats o talls de cua estan prohibits, i només es poden permetre en casos excepcionals i [prèvia sol·licitud](#) a l'autoritat competent. A més, només es podrà autoritzar la mutilació si prèviament s'ha presentat la "Declaració responsable per realitzar mutilacions del bestiar" signada pel veterinari responsable de l'explotació i es mantenen les condicions i/o mesures que la van justificar.

Els allotjaments, recintes, equips i utensilis utilitzats s'hauran de netejar i desinfectar convenientment a fi d'evitar les infeccions múltiples i el desenvolupament d'organismes portadors dels gèrmens. El fem, l'orina i els aliments vessats o no consumits hauran de retirar-se amb la freqüència necessària per a reduir al màxim les olors i no atreure insectes i rosegadors. Els productes de neteja i desinfecció permesos en ramaderia ecològica estan recollits en un llistat establert per la normativa ([Annex VII](#) del Reglament (CE) 889/2008), a més [han d'estar registrats](#) com a biocides en la pàgina web del MSSSI.

CRÈDITS

Autor:

**Unitat Producció Agrària Ecològica
Servei d'Ordenació Agrícola
Departament d'Agricultura,
Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP)**

93 409.20. 90 – eco.daam@gencat.cat

